

USKLAĐIVANJE HRVATSKOG ENERGETSKOG SEKTORA I ENERGETSKOG ZAKONODAVSTVA S TREĆIM PAKETOM ENERGETSKIH PROPISA EU

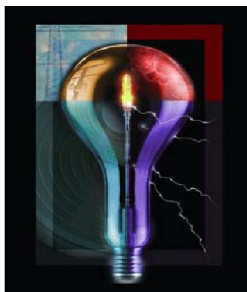

PRILOG RASPRAVI

ENERGETSKI INSTITUT Hrvoje Požar

www.eihp.hr

SADRŽAJ

1. CILJ PREZENTACIJE
2. DOSADAŠNJI REZULTATI REFORME
3. OSNOVNI ZAHTJEVI TREĆEG PAKETA
4. POLAZNE POSTAVKE
5. PRIMJENA TREĆEG PAKETA U HRVATSKOJ
6. REZIME STAVOVA

CILJ PREZENTACIJE

CILJ OVE PREZENCIJE **NIJE** RECENZIJA STUDIJE
(recenzija je predana Naručitelju na daljnje postupanje)

CILJ PREZENTACIJE **JEST** PRILOG ODABIRU
NAJPOVOLJNIJEG SMJERA REFORME SEKTORA U HR

DOSADAŠNJI REZULTATI REFORME

- EU -

MEHANIZMI PROVEDBE REFORME U EU:

1. paket energetske propisa 1996.
2. paket energetske propisa 2004.
3. paket energetske propisa 2009.

DOSADAŠNJI REZULTATI REFORME

- EU -

- 1) napredak očigledan, ali **ide se korak po korak**, do sada provedene **mjere nužne, ali ne i dovoljne**
- 2) nacionalne monopole zamijenili **oligopoli**,
- 3) velika većina kupaca u EU **ne konzumira svoje pravo izbora** (do sad < 20% svih kupaca po državi **ikada** promijenilo opskrbljivača)
- 4) velike razlike među pojedinim zemljama → **problem jedinstvenog tržišta EU**
- 5) uspostava otvorenog tržišta do sada se događala usporeno i **s velikom zadržkom glavnih aktera** → **tržište samo kao mogućnost**

DOSADAŠNJI REZULTATI REFORME

- EU

- 6) gotovo ni jedna zemlja članica EU **ne ispunjava zahtjeve** iz 2. paketa u cijelosti i u roku,
- 7) Europska komisija 2009: **postupci** protiv 25 zemalja članica zbog:
- pojave tržišne moći,
 - pristupa mreži treće strane,
 - vertikalne integriranosti,
 - nedovoljne integriranosti tržišta,
 - nedovoljne transparentnosti,
 - problema u postupku promjene opskrbljivača...

DOSADAŠNJI REZULTATI REFORME

- Hrvatska

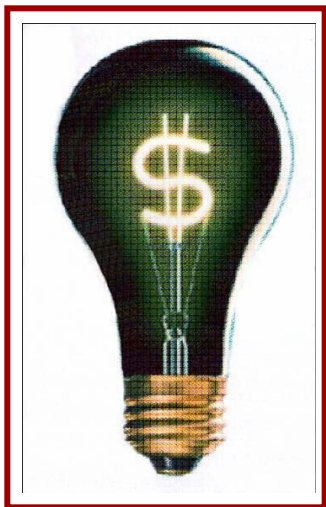
- česta promjena propisa i niska razina primjene,
- **2001: započela reforma,**
 - formiran VRED, formiran HNOSIT,
- **2004: značajna promjena smjera reforme,**
 - ugašen VRED, osnovana HERA,
 - dio HNOSIT-a vraćen u HEP, a od dijela formiran HROTE,
 - formiran **HEP OPS kao ovisno društvo HEP grupe, ali bez imovine,**
 - cjelokupna dugotrajna **imovina ostaje u integralnom vlasništvu HEP d.d.** koja se daje na upravljanje i iskazuje u poslovnim knjigama ovisnih društava na temelju bilateralnih ugovora o zakupu,

DOSADAŠNJI REZULTATI - Hrvatska

- funkcionalno, pravno i računovodstveno razdvajanje djelatnosti unutar HEP grupe
- **ostala značajna razina integriranosti, posebice vlasništva nad imovinom**
- formirana HERA sa značajnim administrativnim kapacitetom (45 zaposlenih) i **malo izvršnih ovlasti**
- formiran HROTE kao **operator tržišta**
- **niz najznačajnijih odluka ostaje pod ingerencijom Ministarstva, a u sustav regulacije cijena uključena Vlada RH (određivanje tarifnih stavki)**

UOČENI PROBLEMI DOSADAŠNJE REFORME

ELEKTROENERGETSKI SEKTOR:

- **nedostatak domaće proizvodnje** (visoki uvoz)
- **nedostatak investicija**
- postojanost **socijalno reguliranih cijena** (prepreka ulasku novih igrača na tržište)
- izobličenja u primjeni **tarifnih sustava**
- izostanak **transparentnosti**
- okomito **zatvaranje** (od proizvođača do kupca svi u istom vlasničkom, organizacijskom ili upravljačkom lancu)
- **koncentracija** na tržištu (apsolutna tržišna moć)

UOČENI PROBLEMI DOSADAŠNJE REFORME

- **OPS i ODS** snažno integrirani u vertikalnu kompaniju
- ograničena ovlast i neovisnost **regulatora**
- **izostanak kaznenih djelovanja** za izbjegavanje primjene odredbi propisa,
- održavanje '**single wholesale supplier**' koncepta,
- **netransparentnost** postupka promjene opskrbljivača,
- izostanak **prekogranične integracije tržišta...**

UOČENI PROBLEMI DOSADAŠNJE REFORME

SEKTOR PRIRODNOG PLINA:

- premda formalno otvoreno **nema stvarnog otvaranja tržišta plina** - samo jedan dobavljač
- premda formalno postoje pravila o organizaciji tržišta plina – **problemi u praktičnoj provedbi**
- **tarifni sustavi za distribuciju i skladištenje plina se ne primjenjuju odgovarajuće**

OSNOVNI ZAHTEJEVI TREĆEG PAKETA

- transparentnost,
- razdvajanje OPS-a,
- suradnja OPS-a,
- povećanje ovlasti regulatora,
- koordinacija regulatora,
- zaštita potrošača i energetska siromaštvo,
- tretman dugoročnih ugovora,
- investicije u infrastrukturu,
- razdvajanje ODS-a,
- investicije trećih zemalja,
- pristup skladištu,
- strateško skladištenje...

SVI ZAHTJEVI TREĆEG PAKETA

Treći paket je **IZUZETNO OBIMAN I ZAHTJEVAN** paket propisa
NE SMIJE SE SVESTI samo na rješavanje položaja OPS/ODS-a

Niz važnih aspekata do sada nije konceptualno riješen u HR:

- model tržišta,
- regulacija cijena energije,
- zaštita kupaca i promjena opskrbljivača,
- integracija u regionalno i EU tržište,
- tržišni signali u cilju privlačenja novih investicija...

NASTAVAK REFORME ?

1. **NAJVEĆI I NAJTEŽI DIO REFORME TEK TREBA PROVESTI, ŠTO JE OČITO IZ ZAHTJEVA I PRAKSE EU I OKRUŽENJA**
2. **REFORMA ELEKTROENERGETSKOG SEKTORA U HR DO SADA NIJE BILA U SMJERU PRAKSE I OČEKIVANIH ZAHTJEVA EU, VEĆ U SMJERU OČUVANJA INTEGRALNOG HEP-a**
3. **TREĆI PAKET NE DONOSI KONCEPTUALNE NOVOSTI, VEĆ SAMO DETALJNO RAZRAĐUJE NAMJERE IZ DRUGOG PAKETA, TEMELJEM ISKUSTAVA U RAZDOBLJU PRIMJENE**

POLAZNE POSTAVKE ZA RASPRAVU

1. **PRIHVATITI PRIMJENU PROPISA EU** kao izgradnju i unaprjeđenje vlastitog sustava, a ne samo zadovoljavanje forme i zahtjeva EU
2. Privatizacija **NIJE** predmet Trećeg paketa
3. Treći paket se **MOŽE** primijeniti bez odluka o privatizaciji
4. Hrvatska država **MOŽE** zadržati svoje vlasništvo u energetici i u cijelosti primijeniti Treći paket

POLAZNE POSTAVKE ZA ODABIR RJEŠENJA

Ključno je utvrditi što je **javni interes** pri primjeni Trećeg paketa:

- **Dobrobit kupaca** energije, gospodarstva i građana
- **Razvoj tržišta**, konkurencije i prava izbora
- **Investicije** privatnog kapitala u nove projekte
- **Sigurnost** i kvaliteta opskrbe te jednake razvojne šanse na cijelom prostoru Hrvatske
- **Uvođenje realne i održive ekonomije** u energetske sektor

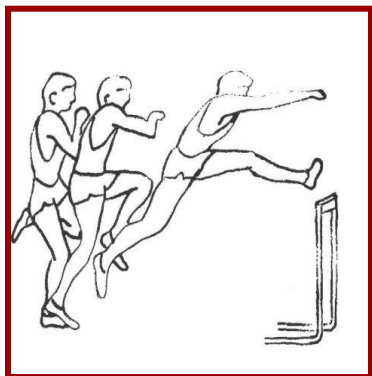

POLAZNE POSTAVKE ZA ODABIR MODELA RESTRUKTURIRANJA

- Restrukturiranje sektora **TREBA** napraviti **argumentirano, cjelovito i nesporno** u provedbi
- Odabrana rješenja **MORAJU** omogućiti razvoj tržišta
- Odabrana rješenja **MORAJU** osigurati sigurnost opskrbe
- Odabranim rješenjima **MORAJU** se **spriječiti novi ili ostajanje prikrivenih monopola**

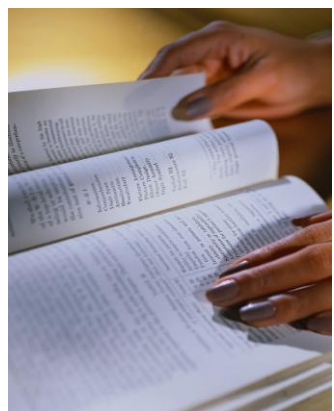
PRIMJENA TREĆEG PAKETA U HRVATSKOJ

- obzirom na stroge zahtjeve 3. paketa, propušteno i preostalo vrijeme, **realno je očekivati veliki pritisak za brzom primjenom drastičnih mjera, bez obzira na troškove i akumulirane posljedice:**
 - Strategija energetskeg razvitka RH se ne određuje prema zahtjevima 3. paketa,
 - Plana provedbe Strategije još nema,
 - potrebno zasebnim dokumentom (studijom) postaviti koncept primjene 3. paketa,
 - na temelju koncepta provesti promjene...

KAKO PRIMIJENITI TREĆI PAKET U HRVATSKOJ?

Za primjenu 3. paketa potrebno je imati viziju **realizacije strateških ciljeva HR** u barem tri segmenta:

1. **otvaranje tržišta i preuzimanje dijela opskrbe od trećih opskrbljivača** značajno će promijeniti poslovanje svih sudionika, pa je **KLJUČNO** pripremiti poslovanje u znatno drugačijim uvjetima
2. **izgradnja novih proizvodnih postrojenja** u svim mogućim kombinacijama vlasništva i
3. **vlasnički odnosi. BILO BI KORISNO** imati dugoročne strateške ciljeve o budućim vlasničkim odnosima u sektoru, jer to umnogome može biti korisno u određivanju daljnjeg smjera i brzine reforme

KAKO PRIMIJENITI TREĆI PAKET U HRVATSKOJ?

1. napuštanje regulacije cijena za sve krajnje kupce kao sredstva provođenja socijalne politike,

temeljem odredbi Direktive **NUŽNO** je uvođenje tržišnih uvjeta

→ **Vlada treba voditi socijalnu politiku u aspektu skrbi i civilizacijskih potreba da energija bude dostupna i socijalno ranjivom dijelu stanovništva, ali to se treba voditi putem socijalne politike, a ne određivanjem cijena za sve kupce**

→ Iz procesa određivanja cijena energije izuzeti Vladu i delegirati regulatora

KAKO PRIMIJENITI TREĆI PAKET U HRVATSKOJ?

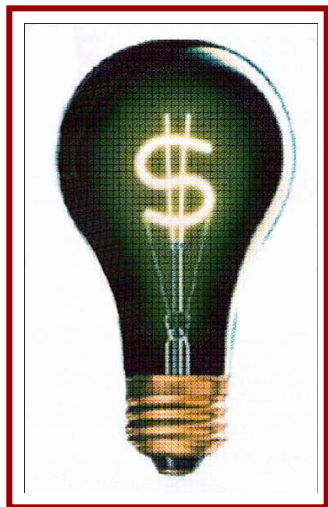

2. povećanje ovlasti, odgovornosti, samostalnosti i kompetentnosti **HERE** i njene neovisnosti o industriji i politici - značajno ojačati regulatornu praksu:

- nadzora sudionika i rada tržišta,
- određivanja tarifa,
- nadzora kvalitete usluga,
- zaštite kupaca električne energije te
- provedbe različitih zaštitnih mjera, istražnih radnji, obvezujućih odluka i regulatornih kazni.

Napomena: Ovo unaprjeđenje moguće je realizirati i korištenjem predpristupnih EU instrumenata te dvojnih (eng. *twinning*) programa, što je do sada u potpunosti izostalo.

KAKO PRIMIJENITI TREĆI PAKET U HRVATSKOJ?

3. zaštita kupaca i definiranje energetske siromaštva

- U HR **NE POSTOJI** razrađen sustav zaštite socijalno ugroženih kategorija kupaca energije. Npr, postojećim tarifnim sustavom **subvencionira se potrošnja električne energije do 2000 kWh/god po kućanstvu bez obzira na prihode i broj članova kućanstva.**

NUŽNO JE uspostaviti **novi sustav socijalne pomoći** koji uključuje sve potrebe za energijom na razini civilizacijskih potreba koje Hrvatska kao socijalna država želi štititi

Ostalim kupcima omogućiti slobodno sudjelovanje na tržištu

KAKO PRIMIJENITI TREĆI PAKET U HRVATSKOJ?

4. razdvajanje OPS-a od komercijalnih djelatnosti (ISO, TSO ili ITO) podrazumijeva:

- značajno restrukturiranje i korekciju strateškog smjera HEP grupe,
- novi **MODEL TRŽIŠTA** - niz vrlo zahtjevnih **NOVIH AKTIVNOSTI, ULOGA I ODGOVORNOSTI** subjekata

Napomena: Rješenje koje će biti odabrano za HEP OPS utjecat će i na položaj, ulogu i odnose svih sudionika na tržištu

KAKO PRIMIJENITI TREĆI PAKET U HRVATSKOJ?

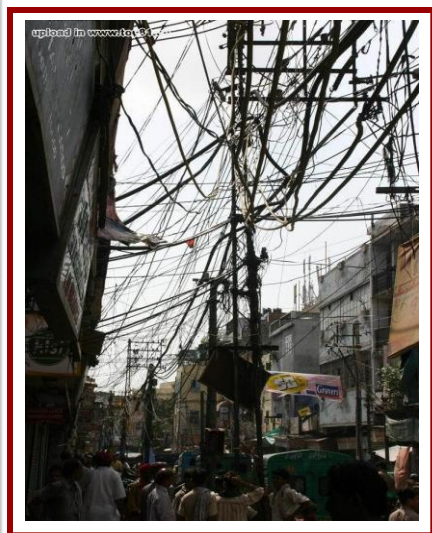
5. definiranje i primjena **zakona i propisa mora biti detaljnija, učinkovitija i transparentnija** na svim razinama, osobito na području nabave energije:

- za potrebe tarifnih kupaca,
- za uravnoteženje,
- za pokrivanje gubitaka,
- nabave usluga sustava i pružanja pomoćnih usluga,
- kvalitete mrežnih usluga,
- međusobnih odnosa sudionika,
- procedura za promjenu opskrbljivača,
- korištenja nadomjesnih dijagrama opterećenja te
- autorizacije za izgradnju novih proizvodnih objekata.

U suprotnom NEMA tržišta→NEMA izbora→NEMA investicija

PRIMJENA TREĆEG PAKETA U HRVATSKOJ

6. veće investiranje u infrastrukturu

U HR je **kritična** starost postrojenja i velika akumulirana potreba za rekonstrukcijom. Npr. prosječna životna dob objekata prijenosne mreže **veća je od 30 godina.**

Nužno je osigurati značajna sredstva za revitalizaciju postrojenja putem **primjene boljih tarifnih sustava, jer POSTOJEĆIM TARIFNIM SUSTAVOM I NJEGOVOM PRIMJENOM TO NIJE MOGUĆE.**

PRIMJENA TREĆEG PAKETA U HRVATSKOJ

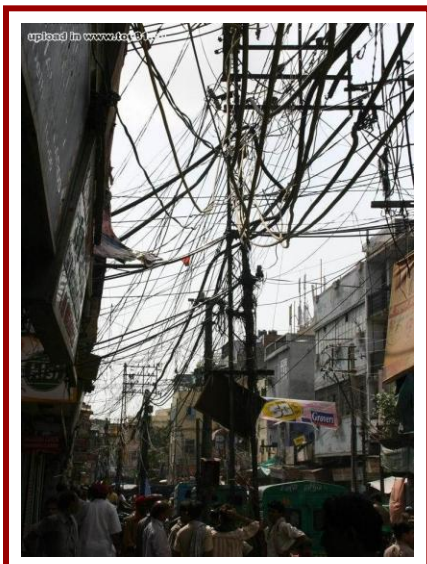

7. donijeti odluke i konačno pokrenuti sve nužne aktivnosti za privlačenje investicija i izgradnju novih proizvodnih postrojenja u narednom kratkoročnom razdoblju, imajući u vidu:

- veliku ovisnost o uvozu (do razine od 30% godišnjih potreba),
- dugogodišnji izostanak izgradnje novih proizvodnih objekata,
- značajan broj postojećih elektrana pri kraju životnog vijeka,
- daljnji očekivani porast potrošnje električne energije te
- prijetnju ugroženosti sigurnosti opskrbe,
- očekivanu značajniju integraciju OIE.

POLAZNE POSTAVKE ZA ODABIR MODELA IZDVAJANJA PRIJENOSA

TSO, ITO ili ISO?

- ISO smo imali i napustili 2004.
- ITO model je znatno složeniji od TSO u smislu provedbe i nadzora, te nije konačno rješenje
- TSO je “čisto” i konačno rješenje, najčešće u EU i najviše doprinosi razvoju tržišta → javnom interesu
- Iskustva TSO u plinu u Hrvatskoj pokazuju da je vrlo efikasan model i da znatno doprinosi razvoju mreže i povećanju sigurnosti opskrbe

ISKUSTVA EU

Najduže se opirali izdvajanju prijenosne djelatnosti:

NJEMAČKA

- **E.ON Netz** (Transpower) **izdvojen** iz E.ON-a i kao **TSO** vlasnički preuzet od nizozemskog TSO (TenneT)
- **Vatenfall Europe Transmission** (50Hertz) je **izdvojen** iz Vatenfalla Europe i kao **TSO** vlasnički preuzet od belgijskog TSO (ELIA) i australskog Fonda
- **RWE Transportnetz** (Amprion) je **izdvojen** iz strukture RWE-a i uspostavljen **ITO**

FRANCUSKA

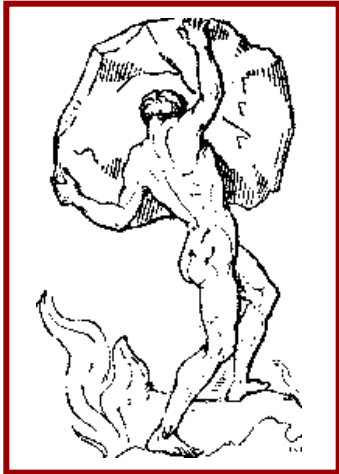
- francuski operator sustava **izdvojen** iz EdF-a i formiran je **RTE** kao **ITO**

ISKUSTVA U OKRUŽENJU

- potpuno izdvajanje po modelu **TSO** (**SLO, SRB, MK, ROM, BG, CG, KS, ALB...**), kao i većina EU (PT, E, CZ, SK, PL, DK, NL, B, FIN...)
- iako nije članica EU Švicarska prihvatila odredbe EU o razdvajanju djelatnosti i formirala samostalni **TSO** – **Swissgrid**,
- najprije uspostavljen model ISO, da bi potom bio reorganiziran po modelu **TSO** (**ITA, HUN**),
- dvije nezavisne kompanije: prijenosna i **ISO** (**BiH**).

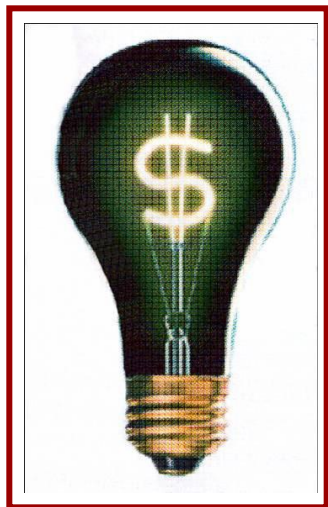
→ Hrvatska jedina još uvijek zadržala ovako integriranu kompaniju...

POLAZNE POSTAVKE ZA ODABIR MODEL IZDVAJANJA DISTRIBUCIJE

- pravna, organizacijska, računovodstvena, upravljačka neovisnost ODS-a od proizvodnje i opskrbe je **nužnost i preduvjet** razvoja tržišta
- **jedinstveni ODS** je poželjan ukoliko se hoće zadržati jedinstvena cijena distribucije na cijelom teritoriju HR
- **ODS u državnom vlasništvu** jamči u cijelosti javnu funkciju u reguliranoj djelatnosti

ISKUSTVA EU I O OKRUŽENJU

Vlasničko odvajanje ODS-a nije uvjet 3. paketa

Nužna pravna, organizacijska, računovodstvena, upravljačka neovisnost ODS-a. Neovisnost nadzire regulator, a izuzeće od obveze razdvajanja distribucije od opskrbe za subjekte s manje od 100.000 kupaca

Postoje primjeri i samostalnih i integriranih ODS

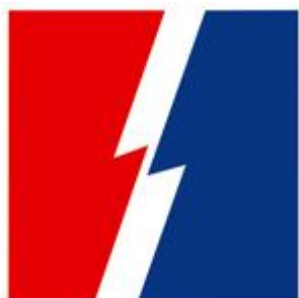
Neovisno o 3. paketu u tranzicijskim zemljama većina vlasnički izdvojenih ODS i opskrba je privatizirana (MK, ALB, BG, ROM, HUN, PL, SK, MD....) i to za samo 80 – 250 €/kupcu...

REZIME STAVOVA

1. Treći paket se **MORA** primijeniti zbog nacionalnih interesa i zbog preuzetih obveza prema EU
2. Treći paket se **MOŽE** primijeniti bez odluka o privatizaciji
3. Podloga za izradu zakona treba biti **JASAN, CJELOVIT I ARGUMENTIRAN KONCEPT** reforme, uvažavajući specifičnosti HR
4. Treći paket **NIJE** samo restrukturiranje HEP-a, već niz vrlo složenih aktivnosti

REZIME STAVOVA

5. **HEP NIJE** moguće održati u postojećem obliku
6. **ITO NIJE** konačno rješenje, već prijelaz do TSO-a
7. **TSO JEST** najčešće, najčišće i konačno rješenje
8. **TSO u državnom vlasništvu jamči** u cijelosti javnu funkciju u reguliranoj djelatnosti

REZIME STAVOVA

9. Samostalni ODS **NIJE** uvjet Trećeg paketa, ali **može doprinijeti** razvoju maloprodajnog tržišta te predstavljati **dugoročno rješenje** sa stanovišta javnog interesa i duha reformi EU.
10. **AKO je odluka vlasnika** za samostalni OPS i ODS, **ONDA predlažemo** razmatranje koncepta samostalnih OPS-a i ODS-a, s **trgovačkim društvom koje će upravljati njihovim vlasničkim udjelima**

REZIME STAVOVA

NIJE riječ o kombiniranom operatoru,

NEGO o potpunom, pojedinačnom izdvajanju OPS-a i ODS-a iz strukture HEP-a, zajedno s vlasništvom nad imovinom

UZ formiranje trgovačkog društva u vlasništvu RH koje bi **SAMO** upravljalo vlasničkim udjelima mrežnih kompanija)

“PODJELA” HEP-A NA REGULIRANI I TRŽIŠNI DIO

NIJE NOVI MODEL

ČVRSTO ZADRŽAVANJE INFRASTRUKTURE U VLASNIŠTVU RH

UMJESTO ZAKLJUČKA

Reforma energetskeg sektora i uvođenje tržišta energije NE BI TREBAO BITI CILJ, VEĆ SREDSTVO ostvarivanja ciljeva šire gospodarske i energetske politike države

HVALA NA POZORNOSTI

www.eihp.hr